

AP 4 HVAD KAN DU BRUGE TALLET FREMSTILLINGSPRIS TIL?

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Tema fra Produktionsøkonomi Planteavl 2017.

Denne artikel har til formål at vise hvordan nøgletallet ”Fremstillingspris korn” kan anvendes i en optimeringssammenhæng, for eksempel ved fokus på reduktion af bedriftens omkostninger.

Beregning af nøgletallet ”Fremstillingspris korn”

Fremstillingsprisen for korn viser hvilken salgspris, der skal opnås for det producerede korn, for at økonomien i bedriftens produktion af salgsafgrøder giver et nulresultat. Dermed er beregningen af fremstillingsprisen på korn mere detaljeret og medtager en række omkostninger, der ikke indgår i beregningen af dækningsbidrag efter arbejde og maskiner (DB II).

For enkelt at kunne beregne bedriftens fremstillingspris for korn, skal der udarbejdes en driftsgrenanalyse som supplement til årsrapporten. Fremstillingsprisen beregnes som et gennemsnit for de kornarter der dyrkes på ejendommen og ikke for de enkelte kornarter. Hvis

der skal beregnes en fremstillingspris for hver af de dyrkede kornarter, kræver det en fordeling af udbytte og omkostninger for hver af de pågældende kornarter.

Fremstillingsprisen beregnes ved fradrag af økonomien fra andre afgrøder end korn i driftsgrenen salgsafgrøder.

Beregningsen af fremstillingsprisen ses i kassen herunder.

"Krav til kornindtægt" beregnes som forskellen mellem omkostningerne ved produktionen af salgsafgrøderne og indtægterne bestående af "EU-støtten", "salg af halm" og "salg af raps og frø". Dette tal viser, hvad indtægten fra kornsalg skal være for at dække alle omkostninger ved produktionen.

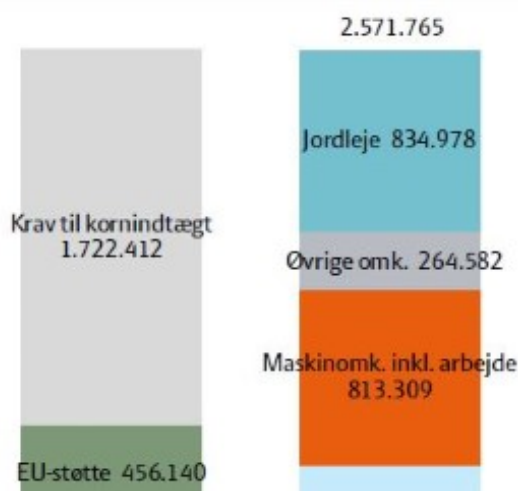
Figur 1 viser opbygningen af beregningen af fremstillingsprisen fra en bedrift. Der er samlede omkostninger i driftsgrenen salgsafgrøder for 2.571.765 kr. Trækkes indtægterne på 456.140 kr. fra EU-støtte, 306.983 kr. fra salg af raps og frø og 86.230 kr. fra halmsalg mv. fra, er der et krav til kornindtægt på 1.722.412 kr. Der er produceret i alt 11.661 hkg korn, som divideret med kravet til kornpris giver en fremstillingspris på 148 kr. pr. hkg.

Hvordan bruges fremstillingsprisen?

Fremstillingsprisen kan anvendes til at vurdere, om indtjeningen fra driftsgrenen er tilstrækkelig til at dække omkostningerne fra produktionen. Fremstillingsprisen fra figur 1 på 148 kr. pr. hkg har en størrelse, der gør, at økonomien i driftsgrenen ved de aktuelle kornpriser ikke er tilfredsstillende. For at fremstillingsprisen på 148 kr. pr. hkg er tilfredsstillende, skal der kunne opnås en salgspris på mere end 148 kr. pr. hkg. På kort sigt kan man leve med en fremstillingspris, der er højere end salgsprisen, men på lang sigt medfører dette, at alle omkostninger ikke bliver dækket.

FREMSTILLINGSPRIS FOR KORN

Stykomkostninger
+ Maskin og arbejdsomkostninger
+ Jordleje (egen og forpagtet)
+ øvrige omkostninger
EU – støtte
udbytte halm og andre landbrugsindtægter
udbytte raps og frø
= krav til kornindtægt
Krav til kornindtægt/udbytte i alt = Fremstillingspris for korn, kr. pr. hkg

Figur 1. Eksempel på oversigt over omkostninger og indtægter til beregning af fremstillingspris korn.

Derfor bruges fremstillingsprisen som et mål for driftsgrenens evne til at genere overskud. Målet bør mindst være markedsprisen for korn, så omkostningerne er dækket. Hvis der er et negativt forhold mellem fremstillingspris og salgspris, skal der altså gøres noget. Enten skal der opnås større udbytte eller omkostningerne sænkes - eller en kombination af begge dele. Både fremstillingsprisen og

Halm mv. 86.230 Udbytte raps og frø 306.983	Stykomkostninger 658.896
Indtægter fra andet end korn	Omkostninger
Kr. i alt driftsgren	
Krav til kornindtægt, kr 1.722.412	
11.661 hkg korn produceret	
Fremstillingspris $1.722.412/11.661 = 148$ kr./hkg	

resultatet fra driftsgrenen er et øjebliksbillede af et enkelt års resultat, og derfor skal fremstillingsprisen beregnes og vurderes for flere år. Dette skyldes, at især udbyttet har stor betydning for fremstillingsprisen, hvorfor et år med ringe høstudbytte vil påvirke fremstillingsprisen i negativ retning og viser dermed ikke det "normale" forhold mellem udbytter og omkostninger.

Når fremstillingsprisen er højere end salgsprisen, er der grund til at foretage nærmere analyse af produktionsomkostningerne og finde frem til, hvor der kan ske forbedringer.

Hvordan kan du påvirke din fremstillingspris?

Der findes tre måder, hvorpå fremstillingsprisen kan påvirkes; øget salgspris på raps og frø, øge udbyttet på korn, raps og frø og mindske omkostningerne til produktionen.

En øget salgspris eller et øget udbytte på raps og frø vil øge den indtægt, der fratrækkes de samlede omkostninger, og dermed vil kravet til kornindtægten falde. Planteavleren må betragtes som pristager og har dermed ikke mulighed for selv at påvirke salgsprisen.

Hvis kornudbyttet øges, vil kravet til kornindtægten blive fordelt over flere hkg, hvilket vil medføre, at fremstillingsprisen falder. For at få en fremstillingspris på 120 kr. pr. hkg i ovenstående eksempel, skal udbyttet stige fra 11.661 til 14.353 hkg korn. Det skal vurderes, om dette er realistisk.

Den sidste mulighed er at sænke produktionsomkostningerne. Der bør laves en målrettet indsats mod de områder, der har det største besparelspotentiale.

For at finde frem til, hvor på bedriften det største besparelspotentiale findes, er det oplagt at benytte en fraktilanalyse, som vist i figur 2. I fraktilanalysen vises spredningen for sammenlignelige bedrifter i resultater på en række nøgleparametre.

I figur 2 er med grøn farve markeret placering af en enkelt bedrift. Fremstillingsprisen er markeret ved 145 kr. pr. hkg korn og ligger inden for søjlen 60 pct. Det betyder, at 60 pct. af bedrifterne i datasættet opnår et bedre resultat end den markerede bedrift. Der bør altså være basis for en forbedring i fremstillingsprisen.

Ser vi på omkostningerne, ligger maskinomkostninger inkl. arbejde pr. ha i 10 pct. fraktilen, og der er altså kun 10 pct., der har lavere omkostninger til maskiner og arbejde, hvorfor det ikke umiddelbart er her, det største besparelspotentiale ligger.

Potentiale kan der umiddelbart se ud til at være i en reduktion i stykomkostningerne, som ligger i 60 pct. fraktilen med 2.975 kr. pr. ha. Hvis stykomkostningerne kan flyttes fra 60 pct. fraktilen til 33 pct. fraktilen, vil det give en besparelse på ca. 400 kr. pr. ha.

Dette vil sænke fremstillingsprisen til 140 kr. pr. hkg. Hvis fremstillingsprisen, med det nuværende udbytt niveau, skal sænkes til 120 kr. pr. hkg, kræver det besparelser svarende til

1.450 kr. pr. ha.

Det er i denne analyse nærliggende at kigge på udbytteerne, da de for vinterhvede, vinterbyg og vinterraps alle ligger med et stort forbedringspotentiale. Hvad er årsagen til de lave udbytter, eller er det de opnåelige niveauer for denne bedrift?

SALGSAFGRØDER, LERJORD, PLANTEAVL												
FRAKTILANALYSE FOR EJENDOMME BASERET PÅ BEDRIFTER	STÆRK KONKURRENCEEVNE						STORT FORBEDRINGSPOTENTIALE					
	5%	10%	25%	33%	40%	50%	60%	67%	75%	90%	95%	
FRAKTIL												
Udbytte pr. ha vårbyg, hkg	76,8	72,8	66,1	65,0	62,8	60,3	58,9	56,9	54,6	48,9	45,3	
Udbytte pr. ha vinterhvede, hkg	95,1	92,0	84,7	81,9	80,0	76,9	73,6	71,2	68,1	60,0	57,1	
Udbytte pr. ha vinterbyg, hkg	83,1	80,0	74,4	70,6	69,7	66,5	64,5	61,3	59,6	54,0	49,8	
Udbytte pr. ha rug, hkg	87,1	80,3	75,3	72,3	70,0	68,3	63,1	60,0	57,6	48,8	43,0	
Udbytte pr. ha vinterraps, hkg	44,3	41,9	37,2	35,7	34,5	32,9	31,1	29,9	28,6	25,3	22,7	
Fremstillingspris kr./hkg korn	91	101	125	132	135	138	145	155	157	166	176	
Bruttoudbytte i alt	10.568	9.989	8.981	8.619	8.387	8.056	7.675	7.453	7.105	6.379	6.063	
Stykomkostninger i alt	2.081	2.204	2.469	2.574	2.662	2.792	2.975	3.087	3.219	3.729	3.975	
Dækningsbidrag	7.557	7.008	6.095	5.824	5.572	5.205	4.741	4.475	4.205	3.448	3.148	
Maskinomk. inkl. arbejde pr. ha	3.110	3.431	3.958	4.117	4.277	4.545	4.776	5.012	5.241	5.991	6.436	
Øvrige omkostninger ha	692	825	1.012	1.101	1.227	1.353	1.508	1.617	1.791	2.247	2.536	
Rest til jordleje ekskl. EU-støtte pr. ha	1.262	857	68,0	-357	-740	-1.138	-1.521	-1.819	-2.276	-3.362	-3.900	
Jordleje korrigeret for EU-støtte pr. ha	-33,3	370	1.078	1.325	1.516	1.815	2.138	2.392	2.641	3.387	3.736	

Figur 2. Fraktilanalyse for salgsafgrøder på lerjord 2016.

Fra screening til handling

Årsrapporten og en driftsgrensanalyse suppleret med en fraktilanalyse kan betragtes som en screening af bedriftens økonomiske tilstand og give et overblik over mulige forbedringspotentialer, hvor der kan sættes ind for at forbedre de økonomiske resultater. Når de mulige forbedringspotentialer er fundet, vil det ofte være nødvendigt med en mere dybdegående analyse for at finde årsager og sammenhænge.

Hvis forbedringspotentialet findes i udbytteerne kan en mulighed være at analysere videre på arbejdsgange ved sortsvalg, etablering, gødningsmængde og planteværn. Ved høje stykomkostninger kan det analyseres om de rette mængder udsæd, planteværnsmidler mv. bliver benyttet, og om en evt. meromkostning giver ekstra udbytte. Der kan selvfølgelig være tilfælde af svære angreb af skadedyr og sygdom, som medfører større stykomkostninger, men dette burde kunne ses ved at sammenligne fraktilanalysen over flere år.

Der er ofte stor spredning i resultater for maskin- og arbejdsomkostninger mellem bedrifterne. Her kan det være en løsning at få udarbejdet en maskinanalyse, hvor man forholder sig til maskinernes værdi, deres anvendelse, driftsudgifter og arbejdsforbrug. Resultatet er en oversigt over omkostningerne for de enkelte arbejdsopgaver, hvilket kan danne grundlag for beslutninger om ændringer i maskinpark og afgrødevalg.

Når der er truffet beslutninger omkring hvilke tiltag der skal igangsættes, er det vigtigt at få udarbejdet konkrete handlingsplaner med navn på ansvarlige og med angivelse af deadlines for de enkelte aktiviteter. Det er ligeledes vigtigt, hvis ikke det vigtigste, at få lavet en opfølgning på

tiltagene, for at se om resultatet blev som forventet. Hvis resultatet udeblev, skal årsagen identificeres, og der skal korrigeres for dette i handlingsplanerne fremadrettet, så fremstillingsprisen i sidste ende kan komme under salgsprisen for korn.

